

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

-

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

Ympäristöministeriö pitää valmiussuunnitelmaa koskevien säännösten täsmentämistä kannatettavana. Varautumista koskevaa sääntelyä tukee ja täydentää myös 7 §:n (riskien arviointi ja hallinta) säännökset. On hyvä, että varautumisvelvollinen veloitetaan seuraamaan säännöllisesti ja proaktiivisesti toimintaympäristössään tapahtuvia muutoksia sekä ylläpitämään valmiuttaan.

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

Ympäristöministeriö pitää poikkeusolojen edellytysten ajantasaistamista perusteltuna. On tärkeätä, että esimerkiksi luonnonilmiöistä johtuvat onnettomuudet tunnistetaan säännöksessä ja sen perusteluissa.

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

Ympäristöministeriö pitää kannatettavana, että poikkeusolojen toteutamisesta ja lain toimivaltuuksien käyttöönotonmenettelyä koskevaa sääntelyä on osin täsmennetty voimassa olevaan valmiuslakiin nähden. Menettelyn vaiheet on kirjoitettu uuteen lakiin voimassa olevaa lakia kattavammin ja

yksityiskohtaisemmin. Uudessa valmiuslaissa säädettäisiin myös poikkeusolojen päättymistä koskevasta menettelystä sekä tietyistä valtioneuvoston seurantavelvoitteista.

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Ympäristöministeriö pitää säännöksiä tarpeellisina ja perusteltuina. Perusteluissa olisi kuitenkin vielä tarve korostaa sitä, että toimivaltuuksia voidaan ottaa käyttöön tarpeen mukaisessa järjestyksessä (105 §:n viimesijaiseksi tarkoitettua ylimääräisten huoneiden ilmoittamisvelvollisuutta lukuun ottamatta).

Ympäristöministeriö toteaa, että 104, 105 ja 108 §:n perusteluissa on mainittu poikkeusoloperusteet 1, 2 ja 4, kun niiden pitäisi olla pykälissä mainitut 1-3.

106 §:n (Menettely huoneistoa vuokrattaessa) perusteluja voitaisiin asunnon tarvetta selittävien tekijöiden osalta täydentää maininnalla siitä, että myös sotepe-työntekijöille saatetaan tarvita asuttamisen toteuttamista varten asuntoja.

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kieltö) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Ympäristöministeriö pitää perusteltuna ja tarpeellisena ehdotettua jätehuollon turvaamista koskevaa säännöstä valmiuslaissa. Ympäristöministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että pykälän muotoilussa on poikkeamisen mahdollisuus vain jätehuoltomääräyksistä sekä ympäristönsuojelulain ja jätelain nojalla annettujen lupien lupamääräyksistä. Ympäristöministeriö esittää harkittavaksi, tulisiko pykälää täydentää mahdollisuudella poiketa lupamääräysten ohella myös jätelain nojalla annetuista asetuksista. Tämä voi olla tarpeellista poikkeusolosuhteiden jätehuollon turvaamiseksi, mm. kaatopaikka-asetuksen ja jäteasetuksen kohdalla. Esimerkiksi kaatopaikka-asetuksessa on säädetty orgaanisen jätteen kaatopaikkakiellosta. Poikkeusolosuhteissa saattaa muodostua tilanne, jossa jätteen sijoittaminen kaatopaikalle on ainoa jäljelle jäänyt vaihtoehto jätteen sijoittamiselle, vaikka yhdyskuntajätteen sijoittaminen kaatopaikalle on normaalioloissa kaatopaikka-asetuksen vastaista. Jäteasetus puolestaan edellyttää useiden eri jätelajien erilliskeräystä kotitalouksista ja yrityksistä. Poikkeusolosuhteissa voi muodostua tilanne, jossa olisi välttämätöntä poiketa näistä erilliskeräysvelvollisuuksista.

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Ympäristöministeriö pitää ehdotuksia perusteltuina ja tarpeellisina.

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Ympäristöministeriö ehdottaa harkittavaksi, olisiko 157 §:n mukainen korvausvelvollisuus syytä ulottaa myös jätehuollon turvaamista koskevaan toimivaltuussäännökseen. Valtion korvausvastuun ulkopuolelle on ehdotuksen mukaan rajattu luonteeltaan kollektiivisesti toimeenpantavat toimivaltuudet, eli toimivaltuudet, jotka koskisivat yleisesti koko väestöä tai tiettyä väestöryhmää taikka esimerkiksi kaikkia tietyllä toimialalla toimivia yrityksiä. Jätehuollon toimenpiteiden toteuttamisen poikkeusoloissa ei kuitenkaan välttämättä voida arvioida olevan luonteeltaan kollektiivisesti toimeenpantava toimivaltuus. Se voi kohdistua esimerkiksi vain tiettyihin jätehuoltoa harjoittaviin yrityksiin riippuen siitä, millä alueella jätehuollon turvaamista toteutetaan tai millaisesta jätteestä on kyse.

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

-

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

Ympäristöministeriö pitää valmiuslain uudistusta välttämättömänä ja yhtyy valmistelun tavoitteeseen saattaa valmiuslaki vastaamaan nykyaikaista käsitystä yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta ja sitä uhkaavista tekijöistä sekä erilaisten vaikutuksiltaan vakavien uhka- ja häiriötilanteiden tunnistamisesta.

Ympäristöministeriö pitää hyvänä, että mietinnön valmistelussa on yleisellä tasolla tunnistettu myös kolmoiskriisin - ilmastonmuutoksen, luontokadon ja saastumisen - vaikutukset mm. ruuan tuotantoon ja ruokaturvaan, veden saatavuuteen, energiasiirtymiin, huoltovarmuuteen ja tautien esiintyvyyteen ja tätä kautta koko turvallisuusympäristöön.

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

Mietintö on perusteellisesti valmisteltu ja kieliasultaan erittäin selkeä.

Damski Juhani
Ympäristöministeriö

Korpi Johanna
Ympäristöministeriö